

Маріупольський
державний
університет

**ІННОВАЦІЇ
В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ:
ТЕОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ ЗАТРОВАННЯ У
ПРАКТИКУ**

**Збірник матеріалів
III Всеукраїнської науково-практичної конференції**

Київ - 2024

Інновації в дошкільній освіті: теорія, перспективи, шляхи запровадження у практику: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 28 березня 2024 року / за заг. ред. Ю.О.Демидова. Маріуполь: МДУ, 2024. 207 с.

Редакційна колегія:

- Голова** – Микола ТРОФИМЕНКО, ректор МДУ, кандидат політичних наук, професор;
- Заступник голови** – Олена БУЛАТОВА, перший проректор МДУ, доктор економічних наук, професор;
- Члени оргкомітету:**
- Юлія ДЕМИДОВА, завідувач кафедри дошкільної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент;
 - Катерина КРУТІЙ, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти;
 - Ольга ФУНТИКОВА, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти;
 - Світлана МАКАРЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти;
 - Оксана ПОПОВСЬКА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти;
 - Вікторія ЯЙЛЕНКО, старший викладач кафедри дошкільної освіти;
 - Ірина ДЕСНОВА, в. о. завідувача кафедри практичної психології, кандидат педагогічних наук, доцент;
 - Оксана ГОЛЮК, завідувач кафедри педагогіки та освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.

Рекомендовано до друку Вченою радою психолого-педагогічного факультету
Маріупольського державного університету
(протокол № 10 від 28 березня 2024 року)

Статті публікуються в авторській редакції

© Колектив авторів, 2024

© Кафедра дошкільної освіти МДУ, 2024

інформації щодо корисних практик у галузі дошкільної освіти та поширення перспективного досвіду створено професійну Фейсбук-групу «Новітнє дошкілля».

А. Дістервег зазначав: «Педагог має свідомо йти в ногу із сучасністю, перейматися і надихатися силами, що пробудилися в ній». Тож ідемо разом до створення позитивного професійного іміджу як власного, так і наших закладів дошкільної освіти!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Макаренко С. Психосоціальна підтримка працівників закладу дошкільної освіти в умовах воєнного стану. Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка». 2023. Вип. 17(49). С. 43-48.
2. Сидоренко В. Методична діяльність у суспільстві, яке навчається: виклики, проблеми, перспективи розвитку. Методист. 2018. № 2. С. 14-27.

Макаренко С.І.,

к. пед. наук, доцентка,

доцентка кафедри дошкільної освіти,

Маріупольський державний університет, м. Київ

Капштікова С.О.,

завідувачка ДНЗ № 7 «Ромашка»

Костянтинівської міської ради Донецької області

СТРАТЕГУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ ПОСТВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Стратегування є важливим інструментом для досягнення успіху в будь-якій сфері діяльності. Воно допомагає визначати цілі та розробляти ефективні стратегії їх досягнення на основі аналізу наявних умов. Грамотне стратегування сприяє досягненню цілей та забезпеченню успіху в майбутньому.

Науковці – дослідники антикризового менеджменту – У. Кристек, Ю. Мельник, М. Туленков та інші зазначають, що навіть у кризові періоди важливо приділяти увагу перспективам, розробленню стратегій реалізації можливостей розвитку. Л. Карташова, З. Рябова, Т. Сорочан наголошують, що нині, у кризових умовах воєнного стану в Україні, має постійно ненав'язливо вестися обговорення й по-можливості розроблення перспектив, стратегій подальшого розвитку з урахуванням змінених умов. Із цією метою створено Національну раду з відновлення України від наслідків війни, якою розроблено стратегічний план заходів з повоєнного відновлення та розвитку країни.

Поняття «стратегія» (від грец. *strategia* < *stratos* – військо + *ago* – веду) походить із суто військової сфери й означає, передусім, мистецтво підготовки і ведення війни та великих воєнних операцій. Сьогодні стратегію трактують переважно як певний комплексний і, можливо, не надто деталізований план поведінки у довгостроковій перспективі, що в загальному слідує у напрямі наперед визначеної мети, або ж довгостроковий, послідовний, підкріплений

ідеологією, стійкий до невизначеності умов середовища перспект, який супроводжується постійним аналізом та моніторингом у процесі його реалізації та спрямований із певною метою на досягнення успіху в кінцевому підсумку [1, с. 68].

Стратегування (від англ. strategizing) визначають як спосіб багатомірного (багатофокусного) самостійного управління розвитком, коли враховують довгострокові стратегії різних зовнішніх стратегічних гравців – і на противагу їм розробляють та впроваджують свої стратегії [2].

Наразі, у період воєнного стану, в Україні відбувається трансформація та розвиток теорії стратегування відповідно до сучасних викликів. На зміну довготривалих стратегій вирішення переважно типових проблем приходять динамічне стратегування реактивного осмислення та вирішення нових викликів і проблем переважно новим способом [3, с. 213]. Таке стратегування в умовах нинішньої реальності потребує сміливого сприйняття, осмислення та адекватної оцінки ситуацій, процесів, явищ, їх наслідків; миттєвого реагування і прийняття конструктивних управлінських рішень щодо пошуку нових перспектив та можливостей їх реалізації.

Стратегування поствоєнного відновлення України спрямовується не просто на відбудову того, що було раніше. Воно має змінити країну відповідно до бачення суспільством її нового майбутнього, для чого визначити шляхи переведення країни з «воєнного режиму збереження стійкості» у режим відновлення. Так стратегування перетворюється на рушійну силу й інструмент динамічних змін, виявляючи нові можливості та ініціюючи зміни для перезавантаження та апгрейду.

Тема стратегування є актуальною і для освітньої галузі, адже воєнний стан, безпекова ситуація у країні спричинили значні зміни в форматі організації освітнього процесу, його змісті, методиках та технологіях; призвели до освітніх розривів і втрат. Водночас саме освіта має значний потенціал щодо поствоєнного відновлення та розвитку регіонів і всієї України. Відповідно, стратегування поствоєнного відновлення освіти є важливим – і не лише після перемоги, а й наразі, особливо для деокупованих територій, на які поступово повертаються люди з дітьми та починають відбудову життя, освіти. Ураховуючи зазначене, розроблено Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року «Освіта переможців».

Першим пріоритетом зазначеного плану визначено освіту дітей раннього та дошкільного віку, адже саме вона є основою для розвитку людини: формує навички, цінності, соціальну адаптацію, готує до навчання у школі та подальшого життя [4, с. 52]. Відповідно, вже нині органи управління освітою та керівники закладів дошкільної освіти (особливо прифронтових і тимчасово окупованих територій) продумують подальші перспективи та займаються стратегуванням відновлення дошкільної освіти.

Процес стратегування включає такі елементи, як прогнозування, проєктування, цілепокладання, програмування, планування, комунікативний

форсайтинг, моделювання, аналіз ситуації та аналіз наслідків дії в ситуації, реалізацію стратегії та контролінг тощо.

Великою мірою якість стратегування та реалізації стратегії залежить від якості аналізу актуальної й об'єктивної інформації про стан справ у галузі (або в організації чи окремому закладі освіти). Одним із ефективних інструментів аналізу, що допомагає побачити та оцінити всі внутрішні й зовнішні чинники впливу на функціонування галузі (або окремого освітнього закладу), є SWOT-аналіз її сильних і слабких сторін, викликів/загроз та можливостей відновлення й подальшого розвитку.

SWOT-аналіз слабких сторін сучасного стану дошкільної освіти в Україні свідчить про те, що повномасштабна збройна агресія Росії спричинює серйозну кризу в системі дошкільної освіти окремих районів активних бойових дій. Зокрема, руйнується її інфраструктура; збільшується кількість дітей – переміщених (всередині країни і за кордон) та не охоплених дошкільною освітою; відбувається відтік педагогічних кадрів із прифронтових і тимчасово окупованих територій.

Зазначене обумовлює такі основні виклики, загрози для подальшого функціонування системи дошкільної освіти України, зокрема районів активних бойових дій [5, с. 201]:

- руйнування освітньої інфраструктури може призвести до зменшення доступності освітніх послуг в очному форматі;
- втрата контингенту дітей та кадрового складу закладів дошкільної освіти (ЗДО) може зумовити зниження якості дошкільної освіти;
- дистанційний формат управління та організації освітнього процесу у ЗДО в умовах енергетичної кризи може призвести до зниження рівня якості дошкільної освіти;
- освітні втрати і розриви можуть спричинити обмеження можливостей дітей продовжувати освіту в початковій школі;
- перебування певної частини закладів дошкільної освіти, їх вихованців та персоналу на прифронтових та тимчасово окупованих територіях є небезпечним для життя, психічного стану та доступу до освіти за українськими стандартами.

Отже, дошкільна освіта України в період воєнного стану стикається зі значними викликами, проте має великий потенціал щодо поствоєнного відновлення й розвитку регіонів, зокрема:

- Доступ до дошкільної освіти має важливий вплив на демографічну ситуацію регіонів, у тому числі:
 - на рівень народжуваності: адже батьки, які мають можливість відправити своїх дітей до закладів дошкільної освіти, частіше мають змогу працювати та забезпечувати свої сім'ї, – тому частіше вирішують мати дітей;
 - на усебічний розвиток дітей: наявність дошкільних закладів сприяє цьому. Діти отримують якісну освіту, розвиваються фізично, інтелектуально та соціально. Це впливає на їхнє майбутнє, здоров'я та продуктивність, у т.ч. – на демографічну ситуацію в регіоні;

- на соціалізацію дітей: дошкільні заклади допомагають дітям налагоджувати взаємодію з однолітками, навчають спілкуванню. Це сприяє формуванню в них соціальних навичок, що також позитивно впливає на демографічну ситуацію.

• Доступ до дошкільної освіти сприяє економічному розвитку регіону, зокрема:

- працевлаштуванню батьків: дошкільна освіта дозволяє батькам працювати, що сприяє економічному розвитку регіону. Якщо ж мережа дошкільних закладів розвинена недостатньо, батьки можуть залишати роботу для догляду за дітьми. Це може впливати на їхні можливості працевлаштування та, відповідно, на економіку регіону;

- зменшенню витрат на охорону здоров'я: дошкільна освіта сприяє здоровому способу життя дітей та їхніх батьків, що може знижувати фінансові витрати регіону на охорону здоров'я;

- підготовці майбутньої робочої сили для економічного розвитку регіону, чому сприяє отримання дітьми якісної освіти в дошкільних та інших освітніх закладах.

• Дошкільна освіта сприяє інтеграції культурного різноманіття населення, соціокультурній інтеграції: допомагає дітям засвоювати традиції, мову та культурні особливості, цінності свого народу.

Дошкільні заклади відкривають дітям можливість зустрітися з однолітками з різних етнічних груп, культур та соціальних середовищ. Це сприяє формуванню розуміння, толерантності та поваги до традицій, мов та звичаїв різних етнічних та культурних груп населення.

Інтеграція дітей різних культур у дошкільних закладах збагачує культурне середовище регіону.

• Дошкільна освіта формує цінності, навички співпраці, громадянську свідомість та соціальну відповідальність, що сприяє подальшій активній участі громадян у розвитку регіону.

Отже, дошкільна освіта України в період воєнного стану стикається зі значними викликами, проте має можливості комплексного впливу на розвиток регіонів і держави в цілому, сприяючи формуванню здорового, освіченого, культурно розмаїтого та активного суспільства. Розуміння зазначеного є важливим для стратегування як важливого інструменту поствоєнного відновлення дошкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ситник Н.С., Шушкова Ю.В. Підходи до стратегування державної політики технологічної модернізації та реіндустріалізації економіки. Приазовський економічний вісник. Класичний приватний університет. м. Запоріжжя, 2019. Випуск № 6 (17). С. 67-73.

2. Дацюк С. Принципи інтелектуальної політики. Стратегування. URL: http://www.uis.kiev.ua/~xyz/6_strategation.htm.

3. Жегус О. Стратегування як драйвер змін в умовах сучасних викликів. Стратегічні імперативи сучасного менеджменту: зб. матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції. К.: КНЕУ, 2022. С. 210-213.

4. Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року «Освіта переможців». 2024. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Strateh.plan.diyalnosti.MON.do.2027.roku.pdf>.

5. Макаренко С. Роль університету, кафедри дошкільної освіти у поствоєнному відновленні дошкільної освіти регіону. Проблеми і перспективи поствоєнної розбудови України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми і перспективи поствоєнної розбудови України». м. Київ, 7-8 грудня 2023 р. / за заг. ред. М.В. Трофименка : Маріуп. держ. ун-т. Київ: МДУ, 2023. С. 201-203.

Нехаєва В.О.,

здобувачка 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти,
освітня програма «Дошкільна освіта. Інклюзія»,
Маріупольський державний університет, м. Київ

Науковий керівник:

Крутій К.Л.,

д. пед. наук, професорка,
професорка кафедри дошкільної освіти,
Маріупольський державний університет, м. Київ

ШЛЯХИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасне суспільство відчуває потребу в креативних особистостях, які нестандартно мислять, виявляють творчу ініціативу, чутливість до проблем, знаходять оригінальні способи їх вирішення.

У Законі України «Про дошкільну освіту» [3], Базовому компоненті дошкільної освіти [1] визначено, що відродження суспільства України, його розвиток значною мірою залежить від творчості його членів, їхньої ініціативи, тих умов, що створюються для розвитку та реалізації потенціалу кожної особистості. Пошук шляхів та засобів розвитку обдарованості та здібностей, створення умов для актуалізації творчості кожного дошкільника є одним із пріоритетних завдань сучасної дошкільної освіти.

Актуальність проблеми полягає в тому, що в дітей дошкільного віку ще недостатньо розвинуто творчу уяву, тому що вона розвивається поступово, з накопиченням психічного досвіду. В той час як творча уява є підґрунтям творчої діяльності і передумовою успішності навчання в майбутньому. Тому наше дослідження має виявити рівень та можливі чинники розвитку творчої уяви в дітей дошкільного віку засобами цифрових технологій.

Дошкільний вік є найбільш сенситивним та активним періодом процесу розвитку творчої уяви, уява є постійним супутником дитячого розвитку й умовою існування в повсякденному житті [6].

Отже, однією з найважливіших задач закладу дошкільної освіти на сучасному етапі є забезпечення гармонійного розвитку дитини, що в свою чергу обов'язково передбачає формування та розвиток різних видів уяви в дітей [2].